

psychologie

Vrouwen met autisme. Dertien portretten in beeld en woord. *Bronja Prazdny*; uitg. Brevier, Kampen, 2015; ISBN 978 94 9158 360 5; 194 blz.; € 19,90.

Vrouwen uiten autisme anders

tekst Jenneke Wolvers-ten Hove
beeld iStock

Wie dacht dat autisme hoofdzakelijk bij mannen voorkomt, heeft het mis. Vrouwen hebben bijna even vaak autisme als mannen. De Groningse schrijfster Bronja Prazdny portretteerde dertien dames met de aandoening.

In het voorwoord van "Vrouwen met autisme" schrijft klinisch psychologe dr. Annelies Spek, hoofd van het Autisme Kennis Centrum, dat vrouwen met autisme die een (boven)gemiddelde intelligentie hebben een groter risico lopen om overbelast te raken dan mannen met de aandoening. Vooral omdat vrouwen de neiging hebben zich op sociaal gebied te overvragen. De overbelasting kan zich uiten

in psychische problemen als angst, somberheid of piekeren, of juist in lichamelijke klachten, zoals vermoeidheid. De kwaliteiten van de vrouw met autisme variëren sterk. Ze zijn onder meer creatief, gevoelig, hebben doorzettingsvermogen, oog voor detail en zijn eerlijk en betrouwbaar, aldus Spek.

De klinisch psychologe corrigeert de misvatting dat vrouwen met autisme weinig gevoelens zouden hebben. Hun sterke gevoeligheid maakt hen juist erg sensitief voor de omgeving. Vrouwen met autisme zijn vaak communicatief inhoudelijk sterk, maar hebben wel moeite met de omgang met andere mensen.

Prazdny concludeert dat deze vrouwen met autisme zich doorgaans aanpassen en hun tekortkomingen vaak kunnen compenseren door hun intelligentie. De vrouwen die zij interviewde, met een normale tot hoge intelligentie, leiden net als anderen een normaal leven. Ze studeren, werken,

hebben een gezin en een eigen huishouden. Maar ze moeten keihard werken om zich staande te houden in een wereld boordevol prikkels.

Fout label

Opvallend is dat veel van de geportretteerde vrouwen pas op latere leeftijd de juiste diagnose krijgen. Zo werd bij Eva (33) ten onrechte borderline vastgesteld. De gevolgen van een foutief label zijn groot. Zo verloor Eva haar baan.

Tessa (21) kreeg de diagnose angst- en hechtingsstoornis. De hechtingsstoornis was gebaseerd op haar gedrag, in combinatie met het simpele feit dat zij een maand na haar geboorte samen met haar ouders moest worden geëvacueerd vanwege een overstroming van de Maas. Hierdoor liep ze zes jaar onbehandeld met een niet-gediagnosticeerd autisme rond. Daardoor moesten haar ouders lang aanrommelen in de opvoeding en liepen de problemen steeds verder uit de hand.

Dineke (29), getrouwd en moeder van drie zontjes, heeft wel een idee waarom vrouwen tot nu toe veel minder vaak de diagnose autisme krijgen dan mannen. „Dat is niet omdat wij minder autistisch zijn, maar omdat wij het anders uiten. Wij zijn minder lastig voor de omgeving, wij richten onze frustratie en agressie doorgaans naar binnen. Ik denk hierbij aan zelfhaat, een laag zelfbeeld, twijfel, onzekerheid, angsten en depressies.”

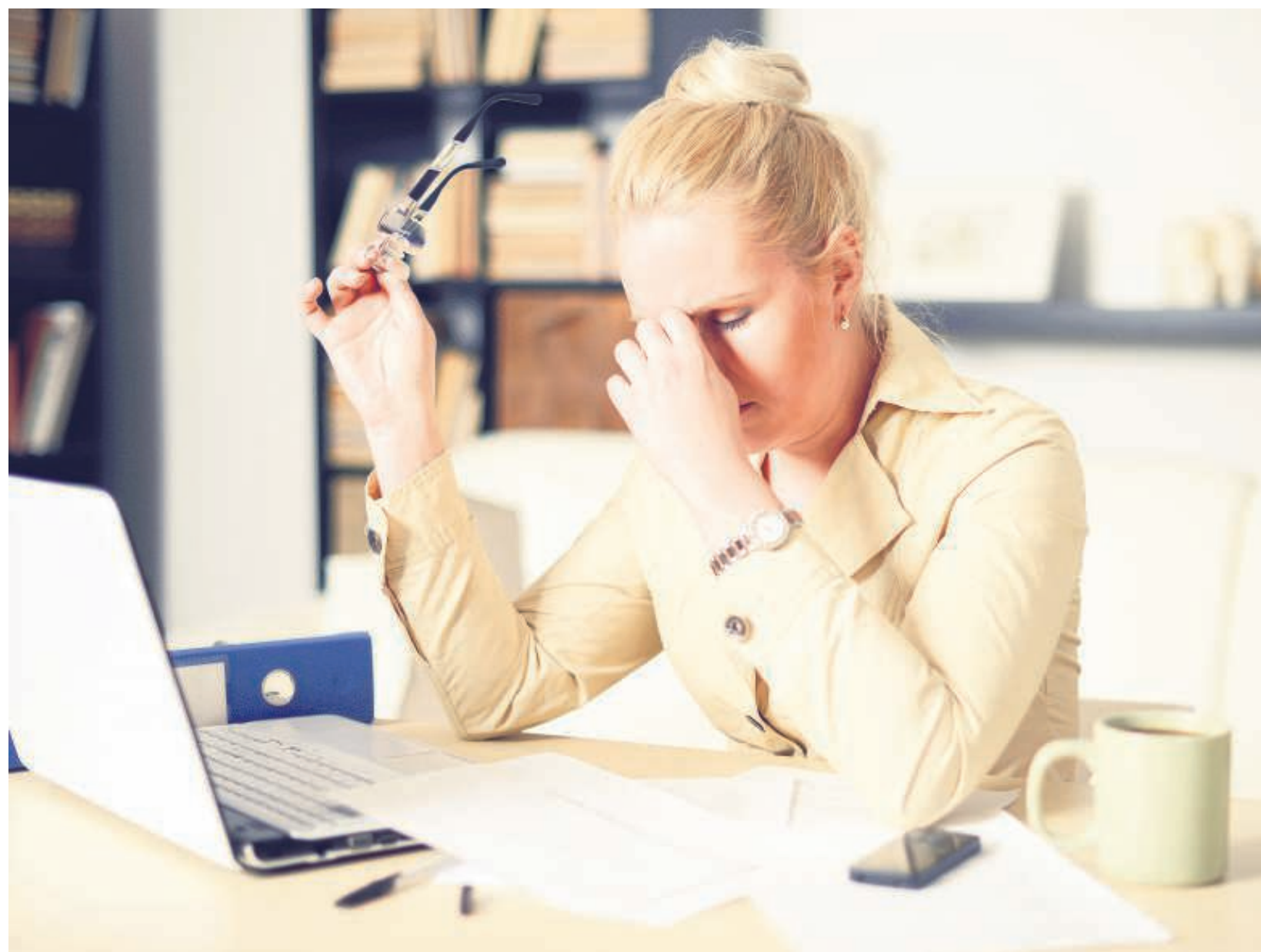
Geloof

Op haar 23e werd bij Dineke de drang om zelfmoord te plegen heel sterk. Het enige wat haar tegenhield, was haar geloof in God. Zij bedacht dat het toch „niet zo kon zijn dat God haar gemaakt had om op haar 23e zelfmoord te plegen.”

Ze schreeuwde het uit en God gaf haar rust én overzicht. Ze regelde een meisje uit de buurt voor de huishouding, belde de peuterspeelzaal voor plaatsing van haar

zontje en maakte een afspraak bij de huisarts voor een verwijzing naar de psychiater.

Dineke ging in therapie en kreeg weer de regie over haar gezin. Volgens haar uit autisme zich bij haar nu vooral in het hebben van slecht overzicht als er veel dingen tegelijk moeten gebeuren. „Mijn autisme zorgt ook ervoor dat ik op een andere manier kan genieten

Vrouwen met autisme die een (boven)gemiddelde intelligentie hebben, lopen een groter risico om overbelast te raken dan mannen met deze aandoening.

als ik dezelfde tv-serie vele malen opnieuw bekijk. En ik houd erg van taalgrapjes en ik geloof niet dat ik de enige autist ben die daar verzet op is.”

Dineke ervaart weinig problemen in haar persoonlijk geloof. Wel raakt ze door het orgelspel in de kerk soms wat overprikkeld. Maar het meest ergert zij zich aan het 'lievige' gedrag dat sommige

christenen van elkaar verwachten: ze zijn weinig direct tegenover elkaar. „Ik kan dit niet rijmen met de Bijbel, waar huichelarij altijd veroordeeld wordt en eerlijkheid hoog in het vaandel staat. Met het etiket "anders" kan ik prima leven.”

Openheid

Opvallend is dat de vrouwen

niet alleen figuurlijk, maar ook letterlijk worden geportretteerd: hun foto's prijken op en in het boek. Dit bewijst maar weer eens dat er met openheid niets mis is. Integendeel, alleen dat al kan lotgenoten helpen. Dat het boek in een behoefte voorziet, blijkt wel uit het feit dat het al aan de tweede druk toe is.

verschenen

"Hersenstormen", Jon Palfreman; uitg. Balans, Amsterdam; ISBN 978 946 0030 574; 320 blz.; € 22,50. De Amerikaanse auteur, wetenschapsjournalist en ervaringsdeskundige, brengt de belevingswereld van de parkinsonpatiënt dichtbij. Hij verzamelde talloze ervaringen en verhalen van patiënten. Ook schrijft hij over de laatste stand van zaken van het wetenschappelijk onderzoek naar de ziekte.

"De kracht blijkt pas in zwakheid", prof. dr. G. C. den Hertog; uitg. Theologische Universiteit Apeldoorn; ISBN 978 90 75847 43 7; 62 blz.; € 9,95. In juni 1942 hield de nieuwtestamenticus Rudolf Bultmann een pleidooi voor een „ontmythologisering" van het Nieuwe Testament, die veel protest opriep. In deze studie gaat prof. Den Hertog van de Theologische Universiteit Apeldoorn na waarin de Duitse theoloog Dietrich Bonhoeffer Bultmann bijviel en in welke opzichten hij een andere benadering liet zien.

"De hoefsmid van de Amish", Mindy Starns Clark en Susan Meissner; uitg. Het Zoeklicht, Doorn; ISBN 978 90 64512 21 6; 368 blz.; € 20,95. Roman over vriendschap, liefde en kracht van het vertrouwen op God die harten en levens kunnen veranderen. Het verhaal over Priscilla Kinsinger en Jake Miller speelt zich af in een amishgemeenschap in Lancaster County (VS). Deel 2 in de serie "De mannen van Lancaster County".

"Onvoorzien", Nancy Mehl; uitg. Het Zoeklicht, Doorn; ISBN 978 90 64512 20 9; 284 blz.; € 19,95. Callie Hoffman is verloofd met Levi Housler en geniet van haar leven in Kingdom. Totdat het Amerikaanse dorp opgeschrikt wordt door een moordzaak. De inwoners van Kingdom worden op de proef gesteld en zullen opnieuw hun vertrouwen moeten stellen op God. Derde deel in de serie "De weg naar Kingdom".

"Waar vrouwen heerst", Janette Oke en Laurel Oke Logan; uitg. Het Zoeklicht, Doorn; ISBN 978 90 64512 23 0; 301 blz.; € 19,95. Na een jaar lesgeven in het Canadese westen keert Beth Thatcher terug naar huis. In de hoop de relatie met haar familie te verstevigen, gaat ze met hen mee op reis. Dan wordt haar geloof danig op de proef gesteld en moet ze uitvinden waar haar hart werkelijk ligt, bij haar familie of bij haar dromen. Deel 2 in de serie "Terug naar het westen van Canada".

"Nachtblauw", Simone van der Vlugt; uitg. Ambo Anthos, Amsterdam; ISBN 978 90 263 3206 7; 320 blz.; € 19,99. Historische roman over de ontstaansgeschiedenis van Delfts blauw. Na de dood van haar man wordt Catrijn huishoudster bij de familie Van Nulandt. Maar haar verleden achtervolgt haar, ze moet vluchten en vindt werk in een plateelfabriek in Delft. Hier wordt haar schildertalent eindelijk op waarde geschat.

"Ver weg van het stadsgewoel", Thomas Hardy; uitg. Athenaeum – Polak & Van Gennep, Amsterdam; ISBN 978 90 253 0049 4; 432 blz.; € 24,99. Poëtische roman over een onafhankelijke vrouw, Batsheba Everdene, die zo moedig is conventies te negeren en zelfstandig een boerderij te beheren. Zij heeft een aantal aanbidders, wier levens door hartstocht en economisch gewin worden bepaald. De roman is voor het eerst in het Nederlands vertaald. De auteur (1840-1928) was een Engelse romanschrijver en dichter.

"Always together", Heidi de Vries-Flier; uitg. De Banier, Apeldoorn; ISBN 978 94 627 85779; 254 blz.; € 11,95. Derde en laatste deel in de meidenserie "Friends forever". Natasja, Eline en Rianne zijn aan hun vervolgstudie begonnen. Ze komen erachter dat het best zwaar is om stage te lopen en alles voor hun studie rond te krijgen. Ze genieten dus met volle teugen van een midweekje vakantie op een camping in Zeeland. Vooral als daar twee vrienden blijken te kamperen die op zoek zijn naar een meisje.

De naam van de recensent is om veiligheidsredenen gefingeerd.

roman

Meisje met zeven namen. Noord-Koreaanse ontvlucht haar geboorteland. *Hyeonseo Lee en David John*; uitg. House of Books, Amsterdam, 2015; ISBN 978 90 4434 442 4; 383 blz.; € 19,99.

Vlucht over bevroren rivier

tekst Cora van de Noordt
beeld YouTube

Leven in continue angst en onderdruk van de regering. Het niet-aflatende gevaar om in verkeerde handen te vallen. Daartegenover een jonge vrouw die doorvecht tot ze de vrijheid heeft bereikt. Dat is de lijn in de roman "Meisje met zeven namen".

Auteur Hyeonseo Lee (1983) schrijft: „Er stonden ongeveer twintig mensen in de rij om hun paspoort te laten stempelen. Een aantal van hen waren opgetogen blanke westerlingen. Ik keek met jaloezie naar hen. Zij waren inwoners van dat andere universum, geregeerd door wetten, mensenrechten en uitnodigende toeristenorganisaties. Het was onwetend van het universum waarin ik woonde, van geheime politie, valse identiteitskaarten

en louché tussenpersonen.”

De schrijver is tevens hoofdpersoon van het boek is opgegroeid in het meest gesloten land ter wereld dat door dictatuur wordt geregeerd: Noord-Korea. Ze neemt de lezer mee naar de tijd waarin ze opgroeide in de overtuiging dat haar land het meest fantastische op aarde was. Ze zag voor het eerst een publieke executie toen ze zeven jaar was.

Bevroren rivier

Een aantal jaren later, ze is dan een jonge vrouw, verlaat ze illegaal via een bevroren rivier haar geboorteland om op bezoek te gaan bij familie in China. Te laat realiseert ze zich dat ze nooit meer terug kan naar huis, naar haar familie. De consequenties van die nacht en de afgrijzelijke gebeurtenissen die volgen,

jaren later, maken dat de lezer, geboeid door het waargebeurde verhaal, het boek in één adem uitleest. Op ontroerende wijze laat Hyeonseo Lee zien wat er in haar omgaat, voor welke keuzes ze komt te staan en hoe ze alles op alles zet om haar uiteindelijke doel te bereiken: samen met haar familie leven in een land dat vrijheden en mensenrechten kent.

Wat voor westerlingen moeilijk te begrijpen is: ze houdt nog steeds van haar land en mist het ook. Het leven in de vrije wereld kan zo'n uitdaging zijn dat vele gevluichte Noord-Koreanen, zelfs degenen die onvoorstelbaar zwaar hebben geleden, moeite hebben om eraan te wennen.

Landkaarten

Het boek is vertaald vanuit het Engels en leest gemakkelijk. Het

rivier

verhaal is goed opgebouwd en de lijn is heel goed vast te houden, terwijl het verhaal zich in verschillende landen afspeelt. De landkaarten die voorin zijn afgedrukt, vergemakkelijken dit. Het is jammer dat er hier en daar onnodig grove woorden gebruikt worden.

Kort komt aan de orde dat iedere Noord-Koreaan leert dat de Bijbel het gevaarlijkste boek is dat er bestaat. Maar daar blijft het bij. Hyeonseo Lee schrijft niets over christenen. Wel laat ze de lezer kennismaken met de wereld van waarzeggerij. Hieruit blijkt dat de mens altijd naar iets of iemand zoekt om de waarheid te vinden, maar die tegelijkertijd daar ook niet vindt.

Mooi is het om te lezen hoe een onbekende westerling, die zich noodzaak voelde om mensen in nood te helpen, dit ook

daadwerkelijk doet. Dit laat zien dat het bieden van hulp aan mensen in nood voor hen een levensgroot verschil kan maken.

Hogere klasse

Voor iedereen die meer wil weten over hoe het er in Noord-Korea aan toe gaat, wat het opgroeien in een dictatuur betekent en wat hier de levenslange gevolgen voor de onderdanen van zijn, is dit boek leerzaam. Het volgende citaat onderstreept dit nog eens extra: „Elke keus die we maakten, sneed ons definitief af van een dierbare.”

In veel boeken over Noord-Korea staat het opgroeien in armoede centraal. In "Meisje met zeven namen" lezen we echter juist over hoe het is om te groeien in een hogere klasse, maar ook wat er nodig is om die rijkdom vast te houden. Het